

Article

Монгол улсын боловсролын зорилгыг үнэт зүйлсийн үүднээс шинжлэх нь: 2002, 2023 оны боловсролын хуулиудын жишээн дээр

Эрдэнэдаваа Үүрцайх

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Монгол Улсын Боловсролын Их Сургууль, Боловсрол судлалын сургууль, Боловсролын удирдлагын тэнхим

* - Холбоо барих зохиогч: uurtsaih71@gmail.com

ORCID – <https://orcid.org/0009-0002-0982-4877>

Хүлээн авсан: 2024.03.02

Засварласан: 2024.05.01

Хэвлэлтэд авсан: 2024.05.30

Хураангуй

Монголчууд эртнээс өөрийн гэсэн онцлогтой үндэсний үнэт зүйлс болсон төр ёс, түүх соёл, сургалт хүмүүжилд суурилж ирсэн бөгөөд энэ байдал өнгөрсөн зууны эхний хагасаас аажмаар алдагдаж, сүүлийн 30 гаруй жилийн хугацаанд илүү тодоор илрэх болсон.

Эрх зүйн баримт бичгүүдэд үндэстний үнэт зүйлсийн тогтолцоо алдагдсаны нэг жишээ бол боловсролын хууль дахь зорилгын асуудал юм. Боловсролын хуулийн зорилго бол улс орны хөгжлийг тодорхойлогч хойч үеийн маань дүр байдаг учраас шинэ хуулийн зорилго, үнэт зүйлсийн баримжааг өмнөх хуулийн зорилготой харьцуулж үзэх нь улс орны ирээдүйн хөгжлийг урьдчилан тодорхойлоход чухал үүрэгтэй гэж үзлээ. Тиймээс энэхүү судалгаанд Боловсролын тухай хууль (2002), Бага, дунд боловсролын тухай хууль болон 2023 онд шинээр батлагдаж, одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй Боловсролын ерөнхий хууль, Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай хуульд зорилгыг тодорхойлсон заалтуудыг судалсан. Дээрх хуулиудын зорилгыг тодорхойлсон заалтуудын харьцуулсан шинжилгээний үр дүнгээс харвал хуулийн заалтад орсон категоруудыг үнэт зүйлс (язгуур) ба гэрээ тунхаг, зарчим гэж 2 ангилж болох ба эдгээр нь манай хуулийн зорилгод хэр хэмжээтэй агуулагдаж байгааг харьцуулав. Бодлого судлалын хүрээнд үнэт зүйлс туссан байдлыг Юнескогийн тогтвортой хөгжлийн боловсролын аргачлалд баримжаалан тооцоолсон. Харьцуулсан агуулгын шинжилгээний үр дүнгээс үзэхэд боловсролын хуулиудын зорилгод (2002/2023) хүн төрөлхтний нийтлэг үнэт зүйлс, тунхгуудыг түлхүү тусгасан байх ба мөн үндэсний, язгуур үнэт зүйлсийг уг хуульд тусгах хэрэгцээ шаардлага байгааг илрүүлэв.

Түлхүүр үг: Боловсролын хууль · Зорилго · Зарчим · Язгуур үнэт зүйл · Гэрээ тунхаг

Удиртгал

XXI зуунд ямар боловсрол хэрэгтэй вэ? Өөрчлөгдөж байгаа өнөөгийн нийгмийн шинэ нөхцөлд боловсролын зорилго юу байх вэ? (UNESCO, 2015, р.5) гэж

ЮНЕСКО-ийн ерөнхий захирал асан Ирина Бокова нийт хүн төрөлхтөнд боловсролын талаар чиглүүлэх асуулт тавьсан нь боловсрол, сургалтын зорилгыг анхаарч үзсэн явдал юм. Зорилгын тухай ойлголтын зорилго нь юу вэ? гэсэн асуултаар энэхүү өгүүллийн удиртгал хэсгээ эхлүүлье. Хэзээ нэгэн цагт байшин барихын тулд байгалийн чулуу болоод модыг загварчлах, байшин хэрхэн харагдах талаар ерөнхий архитектурын үзэл баримтлалгүйгээр энд байшингийн тухай ярих боломжгүй юм. Менежментийн ухаанд хэмжигдэхүйц, өнөөдөр ба маргааш, ирээдүйд чиглэсэн, бас хэрэгжих хугацаатай зүйлийг зорилго гэнэ тодорхойлсон байдаг. Энэ утгаараа аливаа зүйлийн зорилго нь ирээдүйн "дүр зураг" болж байдаг.

Монгол улсын боловсролын зорилгын биелэлтийг сүүлийн 20 жилээр хүрээлж үзвэл, Боловсролын тухай хуульд (2002), "Иргэнийг оюун ухаан ёс суртахуун, бие бялдрын зохих чадавхтай, хүмүүнлэг ёсыг дээдлэн сахидаг, бие даан сурах, ажиллах, амьдрах чадавхтай болгон төлөвшүүлэхэд оршино" гэж иргэний төлөвшил, хөгжлийг тусгасан боловч боловсролын нийгмийн үр ашиг яагаад буурахад хүрэв? гэсэн асуултад судлаачид "...өнөөдөр манай нийгэмд гарч байгаа хүмүүсийн үйл ажиллагааны гажуудал, доголдол, гэмт хэрэг, зөрчил хариуцлагагүйн зуд нүүрлэсэн байдал, мэргэжилтнүүдийн ажил гүйцэтгэх чадвар сул байгаа зэрэг нь боловсролын үйл ажиллагааны үр дүн туйлын хангалтгүй, түүний бүтээгдэхүүн нь нийгмийн хийгээд хувийн хэрэгцээ хангах чадваргүй байгааг илтгэнэ" (Бэгз, 2017, х.308). Тэрээр шалтгааныг боловсролын үндсэн зорилго болсон иргэний төлөвшилтэй холбож авч үзжээ.

Боловсролын багц хуулийг баталснаас хойш энэ хугацаанд боловсролын хуульд 31 удаа өөрчлөлт орсон, үүнээс бага дунд боловсролын хуульд 14 удаа, дээд боловсролын хуульд 11 удаа, сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуульд 6 удаа, мэргэжлийн боловсролын хуульд 3 удаа өөрчлөгджээ. Ковид цар тахал гараагүй байх үеийн (учир нь цар тахлын үед дэлхий даяар боловсрол сургалтын үйл явц тасалдсан бөгөөд сургалтын чанарт нөлөөлсөн гэж үздэг) боловсролын тогтолцооны гарцын статистик үзүүлэлтийг судлаач Ж.Энхтүвшин (2022, х.103-104) монгол улсын нийгэм эдийн засгийн хөгжил, өрсөлдөх чадвар, суралцагчдын сурлагын амжилт унасныг: элсэлтийн ерөнхий шалгалтаар /2019/ хамгийн олон шалгуулагчтай монгол хэл бичиг, математик, англи хэл хичээлээр нийт даалгаврын 28-37 нь гүйцэтгэсэн, бүрэн дунд боловсролын чанарын үнэлгээгээр 100 хүүхэд тутмын 63 нь амжилтгүй дүн үзүүлсэн, дэлхийн улс орнуудыг өрсөлдөх чадвараар эрэмбэлэхэд (2020) 63 орноос 61-д орж байна. 2020 оны байдлаар ядуурлын түвшин 27.3 хувь, Монгол улс аз жаргалын индексээр дэлхийн 149 орноос 70 байранд эрэмбэлэгдсэн байна. Боловсролын хууль шинэчлэгдэх хүртэлх боловсролын тогтолцооны гарцын үр дүнг зарим тоон үзүүлэлтээр болон эрдэмтдийн тодорхойлсноор өгүүллээ. Ийнхүү хууль, тогтоомжийн тогтворгүй байдал нь дээрх боловсролын гарцын үр дүн, нийгэм, эдийн засгийн доройтлыг үүсгэж байгаа бөгөөд эцсийн шалтгааныг нь боловсролын хуулийн зорилгоо тодорхойлж чадаагүйтэй холбож авч үзлээ. Хүний ухамсарт аливаа үйл ажиллагаа зорилго тавихаас эхэлдэг ба энэ утгаараа зорилгоо хэрэгжүүлэх, үнэлэх зэргээр өөр хоорондоо холбогдон оршдог. Техник, технологийн хурдацтай хөгжил, өөрчлөлтөд тогтвортой хариу үзүүлэх

зүйл бол өөрийн гэсэн онцлогтой соёл, үнэт зүйлсэд тулгуурласан боловсролын тогтолцоо байх болно.

Боловсролын зорилго ба үндэстний үнэт зүйлийг харьцуулан тусгайлсан судалгаа ховор байна. Боловсролын шинэчлэлийн үйл явцад уламжлал, үндэстний үнэт зүйлсийг хадгалах хандлага хэр байгааг судлах (Чулуунцэцэг, 2019, х.95); Боловсролын бодлогын баримт бичигт үнэт зүйлийн туссан байдлыг судлан шинжлэх хэмжүүр аргачлалыг боловсруулсан туршсан (Сүхболд нар, 2021, х.116). Нийгмийн хөгжлийг чиглүүлэгч, урагшлуулагч боловсрол нь үнэт зүйлд тулгуурлах үндэс нь үнэт зүйлд суурилсан боловсрол (Eidle, W.1993, p.662; Parra, 2013, p.11; Shobha et al., 2015, p.193); ЕБС-д мөрдөгдөж буй түүхийн сургалтын хөтөлбөрт үндэстний үнэт зүйл хэр туссан байдалд шинжилгээ хийж, үндэстнийхээ нэгдмэл үнэт зүйлийг тод томруун тусгах хэрэгцээ шаардлага байгаа (Пүрэв, 2021, х.269). Боловсролын хүрээнд үнэт зүйлсийг сурталчлах, хөгжүүлэх, хувь хүнийг хариуцлагатай, халамжтай, хүн болгон төлөвшүүлэх явдал чухал юм (Halstead, 1996, p.16). Харин үнэт зүйлсийг шууд ба дам байдлаар судалсан судалгаа нэлээд байна. Тухайлбал, Монгол үндэстний шинж, амин чанар, эх оронч үзэл, бахархал, тусгаар тогтнол, монгол хэл, соёл, түүх, зан заншил, оюун сэтгэлгээ, менталитетийг тусгайлан судалсан (Жүгдэр, 1972, х.5-8; Энхтүвшин, 2014, х.115; Баянсан, 2002, х.5-12; Хэрлэн нар 2017, х.1; Мөнх-Эрдэнэ, 2018, х. 86-108). Ийнхүү бид 2002-2023 оныг хүртэл хэрэгжиж ирсэн боловсролын тухай хуулийн зорилго, мөн шинэ хуулийн зорилго дахь үнэт зүйлсийн томъёоллыг тодорхойлоход Юнескогийн тогтвортой хөгжлийн боловсролын аргачлалд тулгуурлан үнэлэх зорилго тавилаа. Дараах асуултуудыг дэвшүүлж байна. ХХI зууны боловсролын хуулийн зорилгод үндэстний язгуур үнэт зүйлс хэрэгтэй юу? Үнэт зүйл ба зөвлөмж, зарчмуудын ялгаа юу вэ? Шинэ хуульд зорилгоо хэрхэн тодорхойлсон бэ? Монгол улс боловсролын зорилгоо цаашид хэрхэн тодорхойлох вэ?

Боловсролын зорилго ба үнэт зүйлсийн уялдаа холбоо, үүрэг, ач холбогдол:

Боловсролын зорилго, үнэт зүйлсийн хоорондын уялдаа холбоо алийг нь тэргүүлэх чиглэл болгох нь улс улсын соёлын онцлогоос хамаарч тэдний дундаас гарч ирдэг (International Breau of Education, 1980, х.9) гэж үзсэн бол үнэт зүйлсийг *эцсийн зорилго*, *эцсийн зорилгод хүрэх* арга хэрэгсэл гэж ерөнхийд нь хуваадаг бөгөөд эдгээр үнэт зүйлсийг ач холбогдлын дарааллаар эрэмбэлж, амьдралд баримтлах зарчим болгон ашиглах (Tittler., et al. 2022. p.41), мөн үнэ цэнэ өгөх зүйл, хамгаас үнэтэй чухал зүйл гэсэн *язгуур утга агуулгатай үнэт зүйлийг* олж тогтоох нь үнэт зүйлд суурилсан боловсролын үндсэн асуудал юм (Сүхболд нар, 2021, х.4). Монгол үндэстний үнэт зүйлс, мэдлэг, чадвар, хандлага хийгээд үе үеийн Монгол эх орончдын амин үйл ажиллагааг бүх шатны албан, албан бус, тасралтгүй боловсрол, сургалтын хөтөлбөрт залгамж холбоотой, оновчтой агуулга, арга зүйгээр тусган хэрэгжүүлж, үр дүнг нь тогтмол үнэлж байх нь манай хүүхэд залуусын үндэстний бахархал, хүмүүжил, бүтээлч манлайлалд онцгой ач холбогдолтой (Пүрэв. 2021, х.269) юм. “Бид либерализмыг шүтэж, уламжлалаа гэв (Энхтүвшин, 2022, х.103), “Монгол үндэстний ижилсээ (national indentity) алдаж харийншиж, язгуур үнэт зүйлийнхээ

хомсдолд орж байна” (Пүрэв, 2021, х.254) зэргээр тодорхойлогдоно. Глобал нөлөө, нийгэм, эдийн засгийн хурдацтай өсөлтийн үр дүнд хүмүүсийн үнэлэмж харьцангуй болохын хэрээр уламжлалт үнэт зүйлс нөлөөгөө алдсан нь нийгмийг нэгтгэх хүчийг сулруулж, хүмүүс хоорондоо ойр дотно харилцаа тогтоох, байгальтай холбогдоход хүндрэл учруулсан (Yamanaka, et.al., 2020, p.85). Үнэт зүйл бол нийгэмд удаан хугацааны туршид сайн зүйл гэж хүлээн зөвшөөрөгдсөн суурь итгэл үнэмшил, зан үйл, хандлага юм (Kulem et.al., 2021, p.23). Энэ итгэл үнэмшил, хандлагыг боловсрол, сургалтаар дамжуулж төлөвшүүлэх нь боловсролын үндсэн зорилго болох юм.

Үнэт зүйлсээрээ хүн ам нь нэгдмэл байхын ач холбогдлыг судлаачид:

Шинжлэх ухаан, технологийн хөгжлийг уламжлалт үнэт зүйлсээс нэгдүгээрт тавьж байгаа бол үнэт зүйлийн эмгэг үүснэ, уламжлалт үнэт зүйлсийг үл тоомсорлоход аюул, асуудалтай тулгардаг, учир нь уламжлал нь соёлын хөгжилд төрөл, зүйлийн өөрчлөлтөд геном гүйцэтгэхтэй ижил үүрэгтэй бөгөөд уламжлалт үнэт зүйлсийг хадгалах хэцүү ч, шинэ худалдан авалтаас хамаагүй чухал юм (Дождикова, 1998, p.37); Улс орны хувьд үнэт зүйлс нэг ижил байна гэдэг бол аливаа улс орны хөгжлийн гол түлхэц хүч мөн (Хэрлэн, 2020); Сайн сонгосон үндсэн үнэт зүйлс нь удирдамжийн зарчим болдог...Чухал үнэт зүйлсийг тодорхойлж, дараа нь тэдгээрт нийцүүлэн ажиллах нь ил тод байдал, итгэлцлийг хөгжүүлэх үндсийг тавьдаг (Sigurdsson & Stavdal, 2020, p.363); Үндэсний ижилсэл хүчтэй байх нь зөвхөн үндэстнийг нэгтгээд зогсохгүй, авлига, шударга бус явдал буурахад нөлөөтэй (Фукуяама, 2020, х.29); Монгол үндэстний нэгдмэл үнэт зүйлийн тогтолцоог Монголчуудын үндэсний ялгарал, ижилсэл буюу биднийг гадаад байдлаар бусад улс, үндэстнээс ялгаруулж, онцгойруулж буй, дотооддоо биднийг ижилсүүлж, нягтруулж, цул, нэгдмэл болгож байгаа төр, *газар нутаг, хүн ам, удам угсаа түүх, хэл, соёл, ёс заншил хийгээд* бусад үнэт зүйлсийн цогц (Пүрэв, 2021, х.268); Дэлхийд өрсөлдөх зүйл нь тэмдэгт, дохионы системийг хөгжүүлэх, өөриймшүүлэх, олон талт эрдэм, чадвар давамгайлсан байдаг бол харин монголоороо ялгарч үлдэх нь үндэсний соёл, эх хэл, ардын аман билиг сургаалд суурилсан өөрийгөө илэрхийлэх олон талт чадвар (Мөнхжаргал, 2021, х.5) гэжээ.

Глобал түвшинд боловсролын зорилго, зарчмын хөгжлийн чиг хандлага нь “үнэт зүйлсээс олон улсын гэрээ, тунхаг руу” гэсэн шинжтэй байна. Тухайлбал, Юнеско, Боловсролын Олон Улсын байгууллагуудаас гаргаж буй цуврал гэрээ, зарчим, тунхаг, зөвлөмжүүдийг нэрлэж болохоор байна. Энэ бүхэн нь адармаатай гэгч хурдан хувьсан, өөрчлөгдөж буй нийгмийн хөгжлөөс хамаарч бодлогын баримт бичиг дахь эрх зүйн үнэт зүйлийг улс орон бүрээр нарийвчлан оновчтой үндэслэх нь хэцүү болсонтой холбоотой. ЮНЕСКО-оос гаргасан боловсролын бодлогын баримт бичгүүдэд нийтлэг дагаж мөрдөх зөвлөмж, зарчим, үнэт зүйлсийг “Харилцан ойлголцол, Энх тайван, суурь эрх чөлөө, ардчилал, хүний эрх...” (Сүхболд, 2021, х.5), тэгш боломж, насан туршдаа суралцахуй, чанартай боловсрол, ирээдүйгээ хамтдаа төсөөлөхүй зэргээр илэрхийлжээ. Боловсролд хүн төрөлхтний глобал хандлагыг баримтлах шалтгааныг Н.Бэгз (2017, х.187) “Дэлхий дээрх хүний гараар бүтсэн соёлын орчны хөгжил, нээлттэй харилцааны үр дүнд бий болсон шинэ глобал орчинд

өрсөлдөх чадвараа дээшлүүлж чадаагүй улс үндэстэн цаашид бие даан оршин тогтнох боломж улам бүр хумигдах шинжүүд илэрч байна”. Дээрх глобал үнэт зүйлс, зарчмыг манай улс боловсролын ерөнхий хуульд /2023/ тусгахдаа “чанартай боловсрол”, “тэгш боломж”, “насан туршдаа суралцахуй”, “ёс суртахуун”, “сайн зан”-ыг төлөвшүүлэх зэргээр хуулийн зорилгодоо буулгажээ. Энэ мэт бодлогын баримт бичиг ойр ойрхон өөрчлөгддөг байдлыг халах, үр дүнтэй болгох үүднээс боловсролын зорилгыг өөрийн орны соёл, язгуур үнэт зүйлс, дэлхий нийтийн хөгжлийн хандлагыг харгалзан агуулгыг нь зөв тодорхойлох шаардлага байгааг дээр өгүүлсэн онолын зарим хандлага, эрдэмтэн судлаачдын тодорхойлсноос харж болохоор байна. Энэ бүгдийг хураангуйлж харвал дэлхийн улс орнууд нэг хэсэг нь үндэстний онцлог, соёл, уламжлал, давуу хүчин зүйлээ товойлгож боловсролын хуулийн зорилгоо оновчтой тодорхойлсон, нөгөө хэсэг нь нийтлэг зарчим, зөвлөмжийг дагасан, дасан зохицох шинжтэй байгаагаас улс нийгмийн хөгжлийн түвшин хамаарч байна уу гэсэн явцуу дүгнэлт хийж болохоор байна. Өмнө хэлсэнчлэн зорилго бол аливаа үйл ажиллагааны эхэнд (орц), дунд (үйл явц), төгсөлд (гарц) байж хэрэгждэг. Энэ нь нэг талаас боловсролын хуулийн зорилго нь тодорхой байх аваас боловсролын салбар тогтвортойгоор цаашид хөгжих боломж, эх үндэс юм. Боловсролын салбар бусад салбарыг бодвол үр дүнгээ удаан үздэг онцлог салбар юм. Дээрх утгаас харахад боловсрол, сургалтын үр дүн, үр нөлөө, чанарыг сайжруулахад нэн түрүүн зорилгыг оновчтой тодорхойлох, ингэхдээ эрхэмлэх зүйл буюу үнэт зүйлд суурилах, зорилго тодорхой байхаас эхэлнэ гэсэн дүгнэлтийг хийж болно.

Судлаач О.Пүрэв (2023, х.268) үндэсний үнэт зүйл гэдэг нь тэдний түүхэн хувьсал, хөгжлийн явцад бүтээн бий болгосон, өвлөж хөгжүүлж байх ёстой оюун сэтгэлийн болон эдийн дээд эрхэмлэх зүйлийн цогц бөгөөд хүмүүс үндэснийхээ үнэт зүйлд итгэдэг, зан үйл, сурч боловсрохдоо сэдэл, удирдлага болгодог гэжээ. Иймд бид үндэсний гэсэн бүхнээсээ суралцах нь глобал ертөнцөд амьдрах монгол хүн, дотооддоо нэгдмэл “Монгол иргэн”-ийг төлөвшүүлэхэд үндэсний язгуур үнэт зүйлс болоод хүн төрөлхтний нийтлэг үнэт зүйлсийг хослуулах нь зүйтэй юм.

Хүснэгт 1

Монгол улсын боловсролын хуулиудад зорилгыг тодорхойлсон байдал

Хууль	Зорилго /заалт/
-Боловсролын тухай хууль (2002, 4.1)	“Иргэнийг оюун ухаан, ёс суртахуун, бие бялдрын зохих чадавхтай, хүмүүнлэг ёсыг дээдлэн сахидаг, бие даан сурах, ажиллах, амьдрах чадавхтай болгон төлөвшүүлэхэд оршино”

-Бага, дунд боловсролын тухай хууль (2002, 2.1)	“Бага боловсролын зорилго нь эх хэлний суурь чадамжтай, бүтээлч, сурах арга барилтай монгол хүүхэд төлөвшүүлэх, суурь боловсролын зорилго нь амьдрах ухаан, шинжлэх ухааны суурь мэдлэг, чадвар эзэмшсэн, бие даан бүтээлчээр суралцах чадамжтай иргэн төлөвшүүлэх, бүрэн дунд боловсролын зорилго нь мэдээлэл боловсруулах, шийдвэр гаргах, суралцах чадвар бүхий ирээдүйд эзэмших мэргэжлийн ерөнхий суурь чадамжтай иргэн төлөвшүүлэхэд тус тус оршино”
-Боловсролын ерөнхий хууль (2023, 4.1)	“Монгол улсын боловсролын зорилго нь хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, насан туршдаа суралцаж, ажиллах, ёс суртахуунтай, сайн зан чанартай иргэнийг төлөвшүүлэхэд оршино”
-Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай хууль (2023, 3.2)	“Ерөнхий боловсролын зорилго нь суралцагчийг бие даан сурч, амьдрахад шаардагдах суурь мэдлэг, чадварыг хөгжүүлж, ёс суртахуунтай, хариуцлагатай, ажил мэргэжлийн чиг баримжаатай иргэнийг төлөвшүүлэхэд оршино”

Судалгааны материал, арга зүй

Боловсролын хуулийн зорилгод үнэт зүйлс туссан байдлыг Юнескогийн тогтвортой хөгжлийн боловсролын аргачлалд (McKeown et al., 2002, p.100-124) баримжаалан тооцооллоо. Энэ нь бодлогын баримт бичигт судалгаа, шинжилгээ хийдэг аргачлал юм.

2017 онд Удирдлагын академийн судлаач Б.Хэрлэн нарын эрдэмтэд Шварцын аргачлалаар (шинжлэх ухаанч, найдвартай, нийтлэг шинжүүрээр) өнөөгийн монголчуудын үнэт зүйлсийн тодорхойлох далайцтай судалгаа хийжээ. Энэхүү судалгааны найдвартай байдал зэргийг харгалзан үр дүнг бид энд ашиглав.

Хүснэгт 2

Боловсролын хуулиудын зорилгод үнэт зүйлийн туссан байдлыг шинжлэх хэмжүүр, аргачлал

	Тодорхойлогч	Шалгуур	Хэмжих шкал
1	Бусдад санаа тавих	Шударга зан	1/0
		Чин үнэнч нөхөрлөл	1/0
		Үнэнч байдал	1/0
		Хариуцлагатай байдал	1/0
		Хайр халамж	1/0
		Уучлах сэтгэл	1/0
		Тусч байдал	1/0
		Оюун санааны амьдрал	1/0
		2	Эрх мэдэл, амжилт
		Удирдах эрх мэдэл	1/0
		Эд баялаг	1/0
		Нөлөөтэй байдал	1/0
		Нийгэмд танигдсан байдал	1/0

		Амжилттай байдал	1/0
		Нэр хүндээ хамгаалах	1/0
		Ухаалаг байдал	1/0
		Чадвар, чадавх	1/0
		Амбиц хувийн тэмүүлэл	1/0
3	Аюулгүй байх	Эрүүл мэнд	1/0
		Нийгмийн дэг журам	1/0
		Гэр бүлийн амар жимэр	1/0
		Холбоо хамаарлаа мэдэх	1/0
		Харилцан тустай байх	1/0
		үндэсний аюулгүй байдал	1/0
		Цэвэрч нямбай	1/0
		Нийгмийн шударга ёс	1/0
		Энхтайван	1/0
4	Универсализм	Байгаль орчноо хамгаалах	1/0
		Эрх тэгш байдал	1/0
		Эх байгальтайгаа нэгдмэл	1/0
		Дотоод амар амгалан	1/0
		Уужуу холч ухаан	1/0
		Мэргэн ухаан	1/0

Монгол улсын боловсролын тухай хууль, боловсролын ерөнхий хууль болоод бага дунд болон ерөнхий боловсролын хуулийн зорилгод дээрх үнэт зүйлс туссан байдлыг хэмжээсжүүлэхдээ хуулийн зорилгод туссан давтамжийг нь авч үзэв.

Судалгааны үр дүн ба хэлэлцүүлэг

Жишээлсэн судалгааны (case study) үр дүнгээр Монгол улс боловсролын зорилгоо үг хэллэг, утгын агуулгын хувьд ч оновчтой тодорхойлж чадаагүй байна. Учир нь Монгол улсын боловсролын зорилгыг хөрш зэргэлдээ улс орнуудын боловсролын зорилготой харьцуулсан жишээгээр манай улс зорилгоо үнэт зүйлсийн хувьд оновчтой болгох, мөн амьдралд ойртуулахын тулд зарчмуудыг тоочих биш, найруулгын хувьд оновчтой тодорхойлох явдал юм. Тухайлбал, үйл үг, тэмдэг нэрээр дэлгэрүүлэх, үндэстний үнэт зүйлсийн судалгааг нарийвчлан тодорхойлох, зорилгоо тэмүүлэлтэй гаргах зэрэг хэрэгцээ харагдаж байна.

2002 оноос боловсролын харилцааг зохицуулж байсан боловсролын тухай хуулийн зорилго, бага, дунд боловсролын тухай хуулийн зорилго, мөн 2023 онд шинээр батлагдан мөрдөгдөж буй хуулиудаас Боловсролын ерөнхий хуулийн зорилго, Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай хуулийн зорилгод үндэстний үнэт зүйлс хэрхэн туссан байдал, мөн шинэ, хуучин хуулийн үнэт зүйлсийн уялдаа холбоо болон өөрчлөлтийг харахын тулд үнэт зүйлсийг харьцуулан шинжилснийг (хүснэгт 4) харуулав.

Хүснэгт 3

Монгол хүний үнэт зүйлс ба боловсролын хуулиудын харьцуулалт

Үнэт зүйлс (заалт)	БТХЗ	БЕХЗ	БДБЗ	СӨЕБЗ
<i>Бусдад санаа тавих</i>				
Шударга зан		1	1	1
Чин үнэнч нөхөрлөл				
Үнэнч байдал				
Хариуцлагатай байдал				1
Хайр халамж				
Уучлах сэтгэл				
Тусч байдал				
Оюун санааны амьдрал				
<i>Эрх мэдэл, амжилт</i>				
Нийгмийн байр суурь				
Удирдах эрх мэдэл				
Эд баялаг				
Нөлөөтэй байдал				
Нийгэмд танигдсан байдал				
Амжилттай байдал				
Нэр хүндээ хамгаалах				
Ухаалаг байдал				
Чадвар, чадавх	1	1	1	1
Амбиц, хувийн тэмүүлэл				
<i>Аюулгүй байдал</i>				
Эрүүл мэнд				
Нийгмийн дэг журам				
Гэр бүлийн амар жимэр				
Холбоо хамаарлаа мэдэх				
Харилцан тустай байх				
үндэсний аюулгүй байдал				
Цэвэрч нямбай				
Нийгмийн шударга ёс	1			
Энх тайван				
<i>Универсализм</i>				
Байгаль орчноо хамгаалах				
Эрх тэгш байдал		1		
Эх байгальтайгаа нэгдмэл				
Дотоод амар амгалан				
Уужуу холч ухаан				
Мэргэн ухаан				

Тайлбар: БТХЗ - Боловсролын тухай хуулийн зорилго, БЕХЗ - Боловсролын ерөнхий хуулийн зорилго, БДБЗ - Бага дунд боловсролын зорилго, СӨЕБЗ - Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын зорилго

Уг харьцуулалтаас (Хүснэгт 3) харахад тухайлбал, ёс суртахуун гэсэн заалт нь бага, дунд боловсролын тухай хууль (бусдад санаа тавих гэсэн нэгдүгээр фактор

дахь агуулгууд ёс суртахууны аль нэг шинжээр нь тусгагдсан)-аас бусад хуулийн зорилгод тусгагдсан бол *эрх мэдэл, амжилт* гэсэн хоёрдугаар фактор дахь “чадвар, чадавх” нь эдгээр бүх хуулийн зорилгод тусгагджээ. Хувь хүний мэдлэг, чадвар, чадавх гэсэн хуулийн заалтын давхцалаас харахад эрх мэдэл, амжилтыг чухалчилсан нийгмийн хэрэгцээ, шаардлага одоо байгаа юм байна гэсэн дүгнэлтийг өгч болохоор байна. Учир нь чадвар чадавх, нэр хүнд, байр суурь, нөлөөтэй байх, амжилттай байдал зэрэг нь хувь хүний байр, суурийг бэхжүүлэхэд чиглэсэн үнэт зүйлс (Хэрлэн нар, 2017, х.46) бөгөөд хоёрдугаарт эрэмбэлэгдсэн эдгээр үнэт зүйлсийг дээрх хуулиудын зорилгод чухалчилжээ.

Харин боловсролын үр дүнгийн талаар удиртгал хэсэгт өгүүлсэн онолын чанартай тодорхойлолтуудаас харахад хамгийн их учир дутагдалтай байсан “хариуцлагатай байдал”, “нийгмийн шударга ёс”, “эрх тэгш байдал” зэрэг нь заримд нь (Боловсролын тухай хууль, Боловсролын ерөнхий хууль, Сургуулийн өмнөх болон дунд боловсролын тухай хууль) нэг, нэг удаа дурдагдсан бол язгуур Монгол хүний чанарууд эдгээр хуулийн зорилгод дурдагдаагүй цаад учир шалтгаан юу вэ, цаашлаад нийгмийн зан үйлд үзүүлэх үр дагавар юу вэ гэсэн асуултын хариулт нь өнгөрсөн 20 жилийн хугацааны нийгмийн амьдралын түвшин бэлхнээ харуулж буйг өмнө өгүүлсэн.

Бидэнд хамгийн чухалд тооцогдох факторт (3) хамаарах; эрүүл мэнд, нийгмийн дэг журам, гэр бүлийн амар жимэр байдал, холбоо хамаарлаа мэдэх, харилцан тустай байх, үндэсний аюулгүй байдал, цэвэрч нямбай, нийгмийн шударга ёс, универсализм факторт (4) хамаарах; Монгол хүний сайхан сэтгэл, бие биеэ хайрлах, хүнлэг сэтгэл, хүний мөс жудаг, уужуу холч ухаан, дотоод амар амгалан, байгаль дэлхийгээ аминчлах сэтгэлгээ зэрэг үнэт зүйлсийг эдгээр хуулийн заалтад тусгагдаагүй байна. Уг шалтгааныг язгуурын үнэт зүйлд бус либерал үзэл баримтлалд тулгуурласан хууль, эрх зүйн заалтаас эхтэй талаар нэг бус судлаачид (Хэрлэн, 2023, х.1; Энхтүвшин, 2022, х.103) өгүүлсэн байдаг. Дээрх бүх шалтгаанууд шинэ хуулийн зорилгыг эргэж харах, сайжруулахыг харуулж буй хэрэг билээ. Хураангуйлж үзвэл эдгээр хуулийн зорилгод мэдлэг, оюун ухааны чадвар чадавх, шударга зан зэргийг эрхэмлэсэн бол хариуцлагатай байдал, нийгмийн шударга ёс, эрх тэгш байдал зэргийг зарим хуулийн зорилгод дурджээ. Ерөнхийдөө үндэсний онцлогтой үнэт зүйлсийн хувьд учир дутагдалтай байгаа нь харагдана.

Үүнтэй холбогдуулж хөгжлөөрөө тэргүүлэгч Хятад, Солонгос, Япон зэрэг орнуудын боловсролын зорилгод үндэстнийх нь язгуур үнэт зүйлс орсон практик жишээг харж болно. Тухайлбал, Бүгд найрамдах Солонгос улсын боловсролын хуулийн зорилгод үндэстний үнэт зүйл туссан байдлыг харвал “*Хонгик Инган*”-ийн үзэл суртлын дагуу бүх иргэдэд өөрсдийн зан чанарыг төлөвшүүлэх (Choi Moon-Hyoung, 2009, p.177) гэсэн нь өөрсдийн домгоос гаралтай үндэсний үзэл санааг оруулсан байна.

Япон улсын хувьд Бушидо ёсонд үндэслэн ёс суртахуун, хариуцлагатай байдлыг чухалчилсан гэж судлаачид үздэг. “Бие, сэтгэлээрээ төгс төгөлдөрт хүрэхийг зорих...”, “...*Амгалан тайван япон улс* болоод *нийгмээ дээдэлсэн улс үндэстнийг төлөвшүүлэх*” зэргээр “Боловсролын бодлого нь уламжлалт үнэт зүйлст бат бэх суурилах болжээ” (Чулуунцэцэг, 2019.х.98) зэргээс харахад

дорно дахины ард түмний баримталдаг “дотоод сэтгэлийн амар амгалан” байдлыг тунхаглажээ гэж үзэх үндэстэй.

БНХАУ-ын боловсролын хуульд “*Мао Зэдуны үзэл*”-д тулгуурлаж, “*хятадын онцлогтой социализм байгуулах*” явдал бөгөөд, “*хятад үндэстний түүх, соёлын гайхамшигт уламжлалыг өвлөн*”... “*ёс суртахуун, оюун ухаан, бие бялдрын хувьд хөгжсөн*”, “*социализмын үйл хэргийг залгамжлагч*”, “*бүтээн байгуулагчдыг төлөвшүүлэх*” зэрэг болно. Дээрх жишээнд дурдагдсан улс орнууд боловсролын үр шимийг хүртэж, хүний хөгжил, эдийн засгийн үзүүлэлтээрээ эхэн хэсэгт явааг бид бүхэн мэднэ.

Хүснэгт 4

Боловсролын тухай болон боловсролын ерөнхий хуульд үнэт зүйлсийн тусгасан байдлын харьцуулсан шинжилгээ

Хууль	БТХЗ /2002/	БЕХЗ /2023/
Баримжаа болгосон зарчим, үнэт зүйлс	Оюун ухааны чадавхтай	Чанартай боловсрол
	Ёс суртахууны зохих чадавхтай	Ёс суртахуунтай
	Бие бялдрын зохих чадавхтай	Сайн зан чанар
	Хүмүүнлэг, энэрэнгүй байдал	Тэгш боломж
	Бие даан суралцах, ажиллах, амьдрах	Насан туршдаа суралцахуй

Боловсролын ерөнхий болон боловсролын тухай хуулийн зорилгыг харьцуулан үзэхэд “ёс суртахуун” гэсэн үнэт зүйл давхцаж байгаа бол, харин мөн боловсролын гол уриа болсон “хүмүүнлэг”, энэрэнгүй ёс, хүний хамгийн эрхэм баялаг болох “бие бялдар” (эрүүл чийрэг)-ын хөгжлийг орхигдуулсан байх жишээтэй байна.

Монгол улсын боловсролын хуулийн зорилгыг энэ хэсэгт хамаатуулж сүүлийн 30 жилээр урагшлуулан сөхөж үзвэл Монгол улсын шинэ үндсэн хууль (1992), 1991, 1998, 2002 онд шинэчлэгдсэн боловсролын хуулийн зорилгод хүмүүнлэг, энэрэнгүй ёсыг тусгасан бөгөөд 2023 оны боловсролын тухай хуулийн зорилгод дээрх үнэт зүйлийг орхигдуулсан байгаа нь учир дутагдалтай байна. Монголчуудын үнэт зүйлсийн судалгаагаар бусдад санаа тавих гэсэн факторыг нэгдүгээрт эрхэмлэсэн байгаа нь үүнтэй шууд хамраалтай гэж дүгнэж болох билээ. Гэтэл шинэ хуулийн зорилгод үүний оронд сайн зан чанар гэсэн нэр томъёог оруулсан байгаа нь хүмүүнлэг, энэрэнгүй ёсыг төлөөлөхгүй юм. Учир нь хүн төрөлхтөн тодорхойгүй ямар ч ирээдүй рүү алхсан байлаа гэхэд боловсролын хамгийн түрүүн баримтлах зарчим бол хүмүүнлэг, энэрэнгүй байдал юм. Өөрөөр хэлбэл хүмүүнлэг, энэрэнгүй байдал нь ёс зүй ба ёс суртахууны зарчмууд, хүчирхийлэл, үл тэвчих, ялгаварлан гадуурхах үзлийн эсрэг зогсож байдаг (UNESCO, 2015, p.12), боловсролын зорилго нь хүмүүнлэгийн ухаан, шинжлэх ухаан, технологийг нэгтгэж, дэлхий даяар хүний тухай ойлголтын олон талт байдал, олон талт байдлыг харгалзан үзэх соёлын үзэл баримтлал дээр суурилсан орчин үеийн хүний үзэл баримтлалын загвар юм (International Breau of Education, 1980.х.12). Вилхелм Фон Хумболдт үзсэнчлэн хүнлэг энэрэнгүй (гуманистический) үзэл санааны үүднээс боловсрол нь хүний

бүхий л хүчин чадлыг өдөөж, ингэснээр хорвоо ертөнцийг эзэмдэх явцдаа хөгжин, бие даасан бодгаль individuality, бие хүн (personality) болоход хүргэнэ, боловсролын тогтолцоонд хүнлэг энэрэнгүй юу? Эсвэл үр дүнд чиглэсэн үү? гэсэн хоёр асуултаас тухайн үндэстний боловсролын шийдвэрүүдийн чин хандлага гарч ирдэг (Бернхард Нагел 2017, х.56). Эдгээр тодорхойлолтуудаас бид боловсролын сүүдэр ч хүмүүнлэг байх явдал юм гэсэн дүгнэлтийг хийж болохоор байна.

Монгол ардын аман зохиолд эрүүл бие, бялдрыг “дайн баатар далайд усч” (Баттулга, 2013, х.9), “дээд эрдэнэ эрүүл мэнд, дунд эрдэнэ эрдэм, доод эрдэнэ баян”, “эрүүл биед саруул ухаан оршино”, “эрүүл явбал ирэх жилийн улсын наадмыг үзнэ” гэж гэхчлэн хэлэлцэж ирсэн. Эндээс дүгнэвэл эрүүл, энх аж төрөх нь хүний амин хувийн хэрэг төдий бус, улс нийгмийн хэрэг болох нь харагдана. Мөн эрүүл, чийрэг бие бялдар, саруул ухаан, цэвэр ёс суртахуун гэсэн ойлголтуудыг нэг нэгнээс салгах боломжгүй хүний эрхэм нандин зүйлүүд болохыг харж болохоор байна.

Боловсролын хуулийн зорилгыг нэр томъёоны хувьд тодруулах шаардлагыг хэл шинжлэлийн эрдэмтэн Ч.Баттулгын (2013.х.10) жишээлснээр тодруулбал, Япон улс боловсролын үндсэн хуулийн зорилгоо “өв тэгш мэдлэгтэй”, “цэвэр ариун ёс суртахуунтай”, “эрүүл чийрэг бие бялдартай”, төгөлдөр хүнийг төлөвшүүлэхэд чиглэгдэнэ гэж нэг бүрчлэн нэр томъёог тодотгож өгчээ. Гэтэл манай боловсролын ерөнхий хууль болон бусад хуулиудын зорилгод (2023) зарчмуудыг өмнөх хуулийн адилаар шууд тоочиж өгүүлсэн. Ингэж оруулахын сул талыг судлаачид боловсролын зорилго дахь үнэт зүйлс, зарчим, тунхгууд нь бараг нэвтэрхий толь бичигт байдаг гэдгийг тэмдэглэх нь зүйтэй, тэдгээр нь хүний амьдралын ихэнх хэсэгт маш өндөр хүсэл, эрмэлзэл агуулсан ойлголтууд байдаг. Тухайлбал, Хүмүүнлэг, ёс суртахуун, эв нэгдэл, шударга ёс, ардчилал, хүний эрх, өсөлт хөгжил, хүмүүжил, төлөвшил зэрэг нь зохиомол утга бүхий ирээдүйн боломжит төсөөлөл байдаг ба энэ утгаараа суралцагчдад бүрхэг хэвээр үлддэг. Тэгэхээр тодорхой, оновчтой, түүнийг хэрэгжүүлэх бодит арга замыг санал болгох ёстой. Ямар нэгэн удирдамж, тайлбар хэрэгтэй (International Bureau of Education, 1980, p.10) хэмээх дурджээ. Өөрөөр хэлбэл дээрх бүх зарчмууд нь Япон улсын тодорхойлсончлон хэмжүүртэй (ямар гэсэн асуултад хариулагдах) байх ёстой.

2002 оноос 2023 оны 7 сар хүртэл мөрдөгдсөн боловсролын тухай хуулийн зорилгын утга, агуулгыг (ирээдүйд Монгол улсыг авч явах, хөгжүүлэх иргэнийг) төсөөлбөл: “Иргэнийг оюун ухаан, ёс суртахуун, бие бялдын зохих чадавхтай...” гэсэн нь ёс суртахуун, бие бялдар, оюун ухааны хувьд “дундаж”, гэсэн логик утга харагдана. Зохих хэмээх үгийн утга нь Монгол хэлний их тайлбар тольд (1). Зүй ёсонд нийцэх, (2). Юмны эв зүй таарах гэсэн бөгөөд “тохирох”, “таарах”, “нийцэх” гэсэн утга нь бүрэн дүүрэн, төгс төгөлдөр гэсэн утгыг илэрхийлэхгүй аж, дээрхийг ерөнхийлж үзвэл “дэлхийн дундаж монгол хүн” болох бөгөөд түүнд хүрсэн нь цөөн байгааг судалгааны үр дүнгүүд бэлхнээ илтгэнэ. Энэ бол зорилгыг “хүн төвтэй”-ээр авч үзэж буй хандлага юм.

Бид боловсролын талаар олон улсын байгууллагаас гаргадаг илтгэлүүд нь суурь гэрээ, зөвлөмж гэдгийг анхаарах хэрэгтэй байна. Тиймээс олон улсын илтгэл,

зөвлөмжийг дагнаж хуулийн зорилгод шууд тусгаж, тунхаглах нь үндэсний соёл, үнэт зүйлийг орхигдуулдаг болохыг онолын хэсэгт дурдсан. Энэ нь эгалитарист (бүхнийг тэгшитгэх, ижил байлгах) үзэл санаа юм.

Диалектикийн хуулиар бол хөгжил байгаа бол хөдөлгөөн байна. Хөдөлгөөн бол өөрчлөлт бөгөөд юмсын орших шинж юм (Хавх, 2006, х.32). Үүнтэй адилаар нийтлэг үнэт зүйлс болоод зөвлөмжүүдийн хувьсамтгай байдал нь соёл, эдийн засаг, улс төрийн хувьд нийгмийн байнгын өөрчлөлтийн үр дүн бөгөөд энэ үр дүнгийн нөлөөнд үнэт зүйлсийн тогтолцоо ер бусын өөрчлөгдөж, гажууддаг (Kelum A.A. Gamage. et.al., 2021, p.23). Монгол улсын боловсролын ерөнхий хуулийн зорилгод (өмнөх хуулиудад мөн адил тусгасан) ЮНЕСКО-оос гаргасан зөвлөмжүүд болох “чанартай боловсрол”, “Тэгш боломж”, “Насан туршдаа суралцах” зэрэг зарчмуудыг ийнхүү шууд тусгажээ (хүснэгт 4).

Хүснэгт 5

Ерөнхий боловсролын хуулийн зорилгод үнэт зүйлс тусгагдсан байдлын харьцуулалт

Хууль	БДБЗ	СӨЕБЗ
	<i>Бага боловсрол:</i>	<i>Ерөнхий боловсролын зорилго нь:</i>
	-Эх хэл, соёл	-Бие даан сурах, амьдрах
	-бүтээлч	-Мэдлэг, чадварыг хөгжүүлэх
	-Сурах арга барилтай	-Ёс суртахуунтай
	-Монгол хүн	-Хариуцлагатай
Баримжаалсан үнэт зүйлс (зорилгод орсон эрэмбээр жагсаав)	<i>Суурь боловсрол:</i>	-Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа
	-Амьдрах ухаан	-Иргэн төлөвшүүлэх
	-Шинжлэх ухааны суурь мэдлэг, чадвар	
	-Бие даан суралцах	
	-Иргэн төлөвшүүлэх	
	<i>Бүрэн дунд боловсрол:</i>	
	-Мэдээлэл боловсруулах	
	-Өөрийн үзэл бодолтой	
	-Суралцах чадвар	
	-Мэргэжлийн ерөнхий суурь чадамжтай	
	-Иргэн төлөвшүүлэх	

Дээрх (Хүснэгт 5) харьцуулалтаас харахад 2002 оны бага, дунд боловсролын хуульд, бага ангид нь монгол хүн болгож төлөвшүүлнэ, дунд ангид нь иргэн болж төлөвшүүлнэ, ахлах ангид ч бас өөрөөр нэг хүнийг төлөвшүүлэх гэж тодорхойлсон мэт харагдана. Өөрөөр хэлбэл боловсрол сургалтад анхаарах зүйл нь нас насны хүүхдийн танин мэдэхүй, сэтгэл зүйн онцлог бөгөөд дидактик арга зүйн зарчмаар ялгаатай ч хүрэх үр дүн нь монгол хүнийг төлөвшүүлэх, хөгжүүлэх явдал юм. Энэ бол зорилгыг хүн төвтэйгөөр, боловсролын тогтолцоонд нь авч үзэж буй хэрэг билээ. Харин шинэ хуульд Бат, Цэцэг нар бага ангидаа ч тэр, дунд ангидаа ч тэр, ахлах ангид ч тэр боловсролын үндсэн зорилгын дагуу насан туршдаа суралцаж, төлөвшинө гэж боловсролын хуульд

(Бага, дунд боловсролын тухай хууль, 2023) заасан нь сайшаалтай ч, Монгол хүн болж төлөвшихөд гол нөлөөтэй үндэсний язгуур шинж, соёл, үнэт зүйлээрээ нэгдмэл байх тухай заалт оруулаагүй нь учир дутагдалтай бөгөөд боловсрол сургалтыг үнэт зүйлстэй уяж өгөх хэрэгцээ, шаардлага байна гэж үзлээ.

Хүснэгт 6

Шинээр батлагдсан Боловсролын ерөнхий хууль” болон “Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын хууль”-ийн зорилгын уялдаа холбоо

Хууль	БЕХЗ	СӨЕБЗ
Баримжаалсан	<i>Монгол улсын боловсролын зорилго:</i>	<i>Ерөнхий боловсролын зорилго:</i>
үнэт зүйлс,	-Чанартай боловсрол	-Бие даан сурах, амьдрах
зарчмууд	-Ёс суртахуунтай	-Мэдлэг, чадварыг хөгжүүлэх
	-Тэгш боломж	-Ёс суртахуунтай
	-Сайн зан чанар	-Хариуцлагатай
	-Насан туршдаа суралцахуй	-Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа
	-Иргэн төлөвшүүлнэ	-Иргэн төлөвшүүлэх

Дээрх харьцуулалтаас үзвэл, бие даасан, насан туршдаа суралцахуй, ёс суртахуун, иргэн төлөвшүүлэх зэргийг чухалчилж үзсэн бол мэдлэг чадварыг хөгжүүлэх, ажил мэргэжлийн баримжаа зэргээр хуулийн зорилгод агуулга, утга ижил байдал ажиглагдаж байна. Уялдааны хувьд ерөнхийдөө гол чигээ алдаагүй тодорхойлсон боловч хоёр хуулийн зорилгод бусад хуулийн адил язгуур үнэт зүйлс ба бүтээлч, тэмүүлэлтэй байх гэсэн үндсэн шалгуураар бол учир дутагдалтай байна. Бид сургалтын хөтөлбөрийн агуулга, залгамж холбоог ярьдаг ч боловсролын зорилгынхоо уялдааг бага ярьж ирсэн.

Дүгнэлт

Монгол улсын Боловсролын ерөнхий хуулийн зорилгыг өмнө үйлчилж байсан хуультай нь харьцуулах, мөн судалгаагаар тодорхойлогдсон монголчуудын үнэт зүйлстэй угталцуулж, үнэт зүйлсийн давтамж, өөрчлөлтийг нь харав. Судалгааны үр дүнгээс харахад шинээр батлагдсан боловсролын хуулийн зорилгод үндэстний язгуур үнэт зүйлс бага туссан, харин боловсролын олон улсын байгууллагуудаас гаргадаг гэрээ, зөвлөмж, зарчмуудыг түлхүү оруулжээ. Тиймээс бид энэхүү судалгаанд Монгол улсын Боловсролын ерөнхий хуулийн зорилгод суралцагчдыг Монгол хүн болгон төлөвшүүлж, хөгжүүлэхэд шаардагдаж буй үнэт зүйлсийг тодорхойлон авч үзсэнээрээ ач холбогдолтой хэмээн үзэв. Учир нь даяаршиж буй хөгжлийн энэ цагт улс орны цаашдын хувь заяанд иргэд нь өөрийн үндэсний үнэт зүйлс, менталитетаар ижилсэх, бусдаас түүгээрээ ялгарах, онцгойрох нь улс орны боловсролын бодлогын дотоод асуудал бөгөөд эртнээс нааш улс үндэстнүүд үүндээ анхаарч ирсэн нь харагдана. Ийм учраас боловсролын хуулийн зорилго нь дан ганц философи сэтгэлгээ, маргаанаас урган гарсан хийсвэр санаа, хоосон тунхаглал, эсвэл шийдвэр гаргаж баталдаг улс төрчдийн дутуу, хуумгай шийдвэрүүдийн нийлбэр байж болохгүй, харин боловсролын тогтолцоо тэнцвэртэй байхын тулд

боловсролын ерөнхий хуулийн зорилго нь бусад багц хуулиудынхаа зорилгыг нэгтгэн байх учиртай. Бидний энэхүү судалгаагаар Монгол улсад хэрэгжсэн үе үеийн боловсролын хуулиудын зорилгын үзэл санааны үнэт зүйлс нь дотоод агуулгаар нэгдлээ олоогүй байна гэж үзлээ. Иймд уг хуулийн зорилгод үндэсний язгуур соёл, үнэт зүйлсийг бахархалтайгаар оруулах, дэлхийд өрсөлдөх “Монгол хүн”, “Монгол иргэн” гэж хэн бэ гэдгийг тодруулах, улмаар төлөвшүүлэх хэрэгцээ, шаардлага байна.

Ашигласан бүтээлийн жагсаалт

- Баттулга, Ч. (2013). Боловсролын зорилгыг тодорхойлох асуудалд. *Боловсрол судлал сэтгүүл*, 9 (97), 8-12
- Бренхард, Нагел. (2017). Боловсрол дахь бодлогын сонголт. *Орчин үеийн боловсролын бодлого, менежмент, Олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлын эмхэтгэл*, 1, 23-31
- Бэгз, Н. (2017). Монголын боловсрол судлалын шинэ парадигм. Улаанбаатар: Соёмбо Принтинг ХХК
- Мөнхжаргал, Д. (2021). Боловсролын хуулийн амин шүншиг. *Нээлттэй сургууль сонин*, МУБИС, 11 (244), х.5
- Мөнх-Эрдэнэ, Л. (2018). Тэргүүнгүй төр. Улаанбаатар: Степпе паблишинг
- Пүрэв, О. (2021). Монголын боловсрол, сургалтыг хүмүүншүүлэх онол, арга зүй. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг
- Сүхболд, Б., Жадамба, Б., Алтангоо, О. (2021). *Үнэт зүйлийг нэг ертөнцийн хандлагын үүднээс шинжихүй*. Улаанбаатар: МУБИС хэвлэх үйлдвэр
- Фрэнсис Фукуяама, (Орч:Д. Баярхүү). (2020). *Танигдахуй: Нэр төрийн хэрэгцээ ба гомдлын улс төр*. Улаанбаатар: Нерко паблишинг
- Хавх, Н. (2006). Буддын сурган сэтгэл судлал, хүмүүжлийн гүн ухаан, Улаанбаатар: Битпресс
- Хэрлэн, Б., Түдэв, Ш., Санжмятав, Ч. (2017). Монголчуудын үнэт зүйлсийг Шварцийн аргачлалаар тодорхойлсон нь. Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг ХХК
- Чулуунцэцэг, Э. (2019). Монгол улсын бүрэн дунд боловсролын зорилго, уламжлал, шинэчлэл: Эрх зүйн баримт бичгийн шинжилгээ. *Лавай сэтгүүл*, 15(22), 95-100.
- Бага дунд боловсролын тухай хууль, (2002.05.03). УИХ, Улаанбаатар, 2.1 <https://legalinfo.mn/mn/detail/72>
- Монгол Улсын боловсролын тухай хууль, (2002.05.03), УИХ, Улаанбаатар, 4.1 <https://legalinfo.mn/mn/detail/9020>
- Монгол Улсын боловсролын ерөнхий хууль, (2023.07.07), УИХ, Улаанбаатар, 4.1 <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16759958962301>
- Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай хууль, (2023.07.07), УИХ, Улаанбаатар, 3.1 <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16759959012931>
- Энхтүвшин, Ж. (2022). Боловсролын парадигм: Онол ба практик. *Боловсролын тулгамдсан асуудал, шийдэл, ЭШХ-ын эмхэтгэл*, 7, 103-112.

- Дождикова, Р.Н.К вопросу об аксиологических основаниях обыденного познания // *Вопросы философии*. 2021. Т. № 2. С. 33-42.
- Tittler, M.V., Lannin, D.G., Han, S. *et al.* Why personal values matter: values, colorblindness, and social justice action orientation. *Curr Psychol* 41, 5075–5087. doi: <https://doi.org/10.1007/s12144-020-01006-6>
- Eidle, W. (1993). Values, Education and Self-Esteem. *Education*, 113 (4), 661-671.
- Sundaresan Shobha, Nandakumar Kala, Value Education towards Empowerment of Youth-A Holistic Approach, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 172(2015),192-199. doi. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.354>.
- Parra, S. (2013). Exploring the Incorporation of Values for Sustainable Entrepreneurship Teaching/Learning. *Journal of Technology Management & Innovation*, 8(1), 11–20. doi: <https://doi.org/10.4067/S0718-27242013000100002>
- Kelum, A. A. Gamage. (2021). The Role of Personal Values in Learning Approaches and Student Achievements. *Behavioral Sciences*. 11(7):102.
- International Bureau of Education, (1980). *Studies and surveys in comparative education*. Paris: UNESCO.
- Sigurdsson, J. A., Beich, A., & Stavdal, A. (2020). Our core values will endure. *Scandinavian Journal of Primary Health Care*, 38(4), 363–366. doi: <https://doi.org/10.1080/02813432.2020.1842676>
- Choi, Moon-Hyoung. (2009). The Concept of God in the Idea of Hongik ingan *The Review of Korean Studies*. (12), 177-196
<https://api.semanticscholar.org/CorpusID:147640938>
- Mckeown, Rosalyn., Hopkins, A., Rizzi, R., Chrystal bridge, M, (2002). Education for sustainable development toolkit. *Energy, Environment and Resources Center*. Paris: UNESCO.
- UNESCO. (2015). Rethinking Education: Towards a global common good?. Paris
- Yamanaka, S., Suzuki, K.H. (2020). Japanese Education Reform Towards Twenty-First Century Education. In: Reimers, F.M. (eds) *Audacious Education Purposes*. Springer, Cham.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-41882-3_4

Analyzing the purpose of education in Mongolia from value-orientation system: on the example of the education laws of 2002 and 2023

Erdenedavaa Uurtsaikh

Doctoral student in Educational Administration, School of Education Studies, University of Education, Ulaanbaatar, Mongolia

Corresponding author: uurtsaih71@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0982-4877>

Received: 2024.03.02

Revised: 2024.05.01

Accepted: 2024.05.30

Abstract

Mongolians have long been based on their own unique national values, such as polity, history, culture, and education. An example of the loss of the nation's value system in legal documents is the issue of goals in education law. Since the purpose of the education law is to determine the future development of the country, it is important to compare the goals and values of the new law with the goals of the previous law to determine the future development of the country. Therefore, in this study, the provisions defining the goals of the Law on Education (2002), the Law on Elementary and Secondary Education, and the General Law on Education, which was newly approved in 2023 and is currently in force, and the Law on Preschool and General Education were studied. Looking at the results of the comparative analysis of the provisions defining the purpose of the above laws, the categories included in the provisions of the law can be divided into two categories: values (roots) and declarations and principles. In the context of policy studies, values are calculated based on UNESCO's sustainable development education methodology. According to the results of the comparative content analysis, the goals of the education laws (2002/2023) should reflect the common values and declarations of humanity, and there is a need to include national and fundamental values in the law.

Keywords: Law of education · Goals · Fundamental values · Declaration of agreement

Introduction

What kind of education is needed in the 21st century? What will be the purpose of education in the context of today's rapidly changing society? These questions were highlighted by Irina Bokova, former Director-General of UNESCO, in 2015 (UNESCO, 2015, p. 5). Bokova's inquiries emphasize the need to rethink the aims of education and training for the entire human race.

To explore these questions, it is essential to understand the concept of purpose. We cannot discuss the construction of a house without a general architectural plan—a vision of what the house will look like, incorporating natural stone and wood. Similarly, a

goal is a mental image of the future, designed with measurable outcomes and a defined timeline (Ganzorig, Education Law Reform Discussion, May 23, 2021). In this sense, a goal serves as a "picture" of the future.

If we look at the fulfillment of the goals of education in Mongolia over the last 20 years, the Law on Education (2002) states, "It is to develop a citizen with appropriate mental, moral and physical capabilities, who respects humanism, and has the ability to study, work and live independently." Why did the social efficiency of education decrease when maturity and development were clearly taught? Academician N. Begz (2017, p.308) states that the distortions, malfunctions, crimes and violations of the people in our society today, the lack of accountability, the weak ability of experts to perform their work, the results of educational activities are extremely insufficient, and its products are social and indicates the inability to meet personal needs. He related the reason to the main goal of education, which is the formation of a citizen.

Since the adoption of the education package, the education law has been amended 31 times: 14 times for primary and secondary education, 11 times for higher education, 6 times for pre-school education, and 3 times for vocational education. Researcher J. Enkhtuvshin (2022, p.103-104) highlights a decline in Mongolia's socio-economic development, competitiveness, and student academic achievement. According to the 2019 general entrance exam results, only 28-37% of tasks were completed in subjects like Mongolian language, mathematics, and English, which had the largest number of examinees. Furthermore, secondary education quality assessments showed that 63 out of 100 students failed, and Mongolia ranked 61st out of 63 countries in global competitiveness (2020).

As of 2020, the poverty rate in Mongolia stood at 27.3%, and the country ranked 70th out of 149 in the global happiness index. These indicators reflect the outcomes of the education system prior to the revision of the Education Law, illustrating the instability of laws and regulations. This instability has contributed to educational, social, and economic deterioration, ultimately stemming from an inability to clearly define the goals of the education law.

In general, any activity in human consciousness begins with setting a goal. This principle is interconnected through the implementation and evaluation of goals. A sustainable response to the rapid technological advancements and changes will be an educational system rooted in its own unique culture and values.

Specific studies comparing educational purposes and national values are rare. Chuluntsetseg (2019, p.95) examined the tendency to preserve traditions and national values in the educational reform process. Additionally, a measurement methodology for studying the reflection of values in educational policy documents has been developed and tested (Sukhbold et al., 2021, p.116).

Education that guides and advances social development is inherently based on values (Eidle, 1993, p.662; Parra, 2013, p.11; Shobha et al., 2015, p.193). There is a need to analyze the extent to which national values are reflected in the history curriculum of elementary schools and to clearly express the unified values of the nation (Purev, 2021, p. 269). Education should promote and develop values, fostering individuals to

become responsible, caring human beings who live by these principles (Halstead, 1996, p.16).

Many studies indirectly or directly explore values, such as the characteristics and essence of the Mongolian nation, including patriotism, pride, independence, language, culture, history, customs, spirituality, and mentality (Jugder, 1972, p.5-8; Enkhtuvshin, 2014, p.115; Bayansan, 2002, p.12; Mönh-Erdene, 2018, p.108).

Given this context, we aim to evaluate the purpose of the education law implemented from 2002 to 2023, and the formulation of values in the goals of the new law, using UNESCO's sustainable development education methodology. The following questions are raised:

1. Do the goals of the 21st-century education law need to incorporate national values?
2. What is the difference between values and principles?
3. How is the purpose defined in the new law?
4. How will Mongolia determine its educational purpose in the future?

Correlation, role and importance of educational purpose and values:

It is considered that the connection between the purpose and values of education emerges among them depending on the cultural characteristics of the country (IBE, 1980, p. 9), while the values are generally divided into the final goal and the means to achieve the final purpose, ranking these values in order of importance and using them as principles for life (Daniel et al., 2011, p. 47), and identifying the values with the root meaning of the things that give value and the most important things are values-based education. is the main problem (Sukhbold et al., 2021, p.4). The values, knowledge, abilities, and attitudes of the Mongolian nation and the vital activities of the Mongolian patriots from generation to generation are reflected in formal, informal, continuous education and training programs at all levels, and are implemented in a coherent, rational content and methodology, and the results are regularly evaluated. It is especially important for children's national pride, upbringing, and creative leadership (Purev, 2021, p. 269). It will be defined by "We worshiped liberalism and lost our traditions" (Enkhtuvshin, 2022, p. 103), "Mongolia is losing its national identity and becoming alienated, and is experiencing a shortage of its core values" (Purev, 2021, p. 254). As a result of global influence and rapid social and economic growth, as people's values became relative, traditional values lost their influence, weakening the power to unite society, making it difficult for people to establish close relationships with each other and connect with nature (Shinichi & Hiroshi, 2020, p.85). Values are fundamental beliefs, behaviors and attitudes that have long been recognized as good in society (Kulem et. al., 2021, p.1 of 23). The main purpose of education is to develop this belief and attitude through education and training.

Researchers have highlighted the importance of population unity in values:

If the development of science and technology is prioritized over traditional values, then a value disorder will arise, and there will be danger and problems if traditional values are ignored, because tradition plays the same role in cultural development as the genome plays in the evolution of species. Retention is difficult, but more important than new acquisitions (Dojdikova, 1998, p. 37); The fact that values are the same for

a country is the main driving force for the development of any country (B. Kherlen, What's values? interview, May 12, 2020); While developing and strengthening their people, nations strive to unify their people in terms of values, opinions, and culture. August 27, 2020); Well-chosen core values become guiding principles...Identifying core values and then acting on them lays the foundation for developing transparency and trust (Sigurdsson & Stavdal, 2020, p.363); A strong national identity not only unites the nation, but also reduces corruption and injustice (Fukuyama, 2020, p.29); The unified value system of the Mongolian nation is the national distinction and identity of Mongolians, that is, the state, territory, population, lineage, history, language, and culture that make us outwardly different from other countries and nations, and internally make us homogenous, compact, monolithic and unified. , a set of customs and other values (Thursday, 2021, p.268); Competing in the world is dominated by the development and mastery of symbols and signal systems, multi-faceted knowledge and abilities, but to stand out as a Mongolian is the multi-faceted ability to express oneself based on national culture, native language, and folk wisdom (Monkhjargal, 2021, p.5). At the global level, the development trend of educational goals and principles is "from values to international agreements and declarations". For example, we can mention a series of agreements, principles, declarations and recommendations issued by UNESCO and International Organizations of Education. All this is due to the fact that it has become difficult to accurately base the legal values in policy documents in each country depending on the rapidly evolving and changing social development. In education policy documents issued by UNESCO, recommendations, principles and values to be followed in common are "Mutual understanding, Peace, basic freedom, democracy, human rights..." (B. Sukhbold, 2021, p.5), equal opportunities, expressed lifelong learning, quality education, and envisioning the future together. Reasons for adhering to the global approach of humanity in education Academician N. Begz (2017, p.187) In the new global environment created as a result of the development of human-made cultural environment and open communication. In the future, the possibility of independent existence of the nation is shrinking more and more. When our country incorporated the above global values and principles into the general education law (2023), it was translated into the legal goals of "quality education", "equal opportunities", "lifelong learning", "morality", and "good behavior". It can be seen from some of the above-mentioned theoretical approaches and definitions of academics that there is a need to correctly define the content of the educational purpose, taking into account the country's culture, fundamental values, and the global development approach, in order to eliminate the frequent changes of such policy documents and to make them effective. Summarizing all of this, it is a narrow conclusion that the level of social development of a country depends on the fact that one part of the countries of the world have defined the purpose of the education law by emphasizing their national characteristics, culture, traditions and advantages, and the other part follows common principles and recommendations and is adaptive. can be done. As mentioned earlier, goals are implemented at the beginning (input), middle (process), and at the end (output) of any activity. On the one hand, if the purpose of the education law is clear, it is an opportunity and foundation for the sustainable development of the education

sector. The education sector is a special sector that takes longer to see its results than other sectors. From the above meaning, it can be concluded that to improve the results, effectiveness, and quality of education and training, it is necessary to define the purpose rationally, and to do so based on values or values, and the purpose must be clear.

Scientist O.Purev (2023, p.268) national values are a set of spiritual and economic values that have been created and developed during their historical evolution and development. makes. Therefore, we have concluded that it is appropriate to combine national roots values and common values of humanity to learn from everything that is

Table 1

Objectives Defined in Education Laws of Mongolia:

Law	Purpose /clause/
- Law on Education (2002)	"It is to develop a citizen with the appropriate mental, moral and physical capabilities, who upholds humanitarianism, and has the ability to study, work and live independently" (4.1).
- Law on Primary and Secondary Education	"The purpose of primary education is to educate Mongolian children who have the basic competence of the mother tongue, creative and learning methods, and the purpose of basic education is to educate citizens who have the basic knowledge and skills of life skills and science, and the ability to learn independently and creatively, fully The purpose of secondary education is to develop a citizen with general basic skills for future occupations with the ability to process information, make decisions, and learn" (2.1).
- General Law on Education (2023)	"The goal of education in Mongolia is to provide equal opportunities for everyone to get quality education, to learn and work throughout their lives, and to cultivate citizens with morals and good character" (4.1).
- Preschool and General Law on Education	"The purpose of general education is to develop the basic knowledge and skills necessary for learning and living independently, and to develop a moral, responsible, career-oriented citizen" (3.2).

Research materials and methodology

The inclusion of values in the purpose of the education law was calculated based on UNESCO's sustainable development education methodology (McKeown et al., 2002, p. 100-124). It is a method of research and analysis of policy documents.

In 2017, the researcher of the Academy of Management B. Kherlen et al.'s scientists conducted extensive research to determine the values of Mongolians today using Schwartz's method (scientific, reliable, and general analysis). Given the reliability of this study, we use the results here.

Table 2
Measurements and Methods of Analyzing the Reflection of Values in the Purpose of Education Laws

Descriptives	Criterion	Measuring scale
1 Caring for others	Honesty	1/0
	Sincere friendship	1/0
	Loyalty	1/0
	Accountability	1/0
	Love and care	1/0
	Forgiveness	1/0
	Support	1/0
	Life of Mind	1/0
	2 Power and success	Social position
Authority to rule		1/0
Wealth		1/0
Effectiveness		1/0
Social recognition		1/0
Success rate		1/0
To protect your reputation		1/0
Cleverness		1/0
Skills and abilities		1/0
3 Stay Safe	Ambition Personal Aspiration	1/0
	Health	1/0
	Social Order	1/0
	Family peace	1/0
	Know your relationship	1/0
	For being helpful	1/0
	National security	1/0
	Neat and tidy	1/0
	Social Justice	1/0
Peace	1/0	
4 Universalism	Environmental protection	1/0
	Equality	1/0
	Oneness with Mother Nature	1/0
	Inner peace	1/0
	Common sense	1/0
	Wisdom	1/0

When measuring the extent to which the above values are reflected in the purpose of the Mongolian Education Law, the General Education Law, and the Primary and Secondary Education Law, the frequency with which they are reflected in the purpose of the law was considered.

Results and Discussion

According to the results of the case study, Mongolia has not been able to properly define its educational purpose even in terms of vocabulary and semantic content.

Because by comparing the educational purpose of Mongolia with the educational goals of neighboring countries, our country should rationalize its goals in terms of values, and in order to bring them closer to life, it is not necessary to calculate the principles, but to define them rationally in terms of composition. For example, there is a need to popularize with verbs and symbols, to define the study of national values in detail, and, as mentioned earlier, there is a need to aspire to follow the examples of foreign countries.

The purpose of the Education Law, which has been regulating education relations since 2002, and the purpose of the Elementary and Secondary Education Law, as well as the purpose of the General Education Law from the newly approved laws in 2023, and how national values are reflected in the purpose of the Preschool and General Education Law, as well as the new, A comparative analysis of values is shown (table 4) in order to see the correlation and changes in the values of the old law.

Table 3
Comparison of Mongolian Values and Education Laws

Values (provisions)	LE	LPSE	GLE	PGLE
<i>Caring for others</i>				
Honesty		1	1	1
True friendship				
Loyalty				
Responsibility				1
Love and care				
Forgiveness				
Assistance				
The life of the mind				
<i>Power and success</i>				
Social position				
Authority to rule				
Wealth				
Influence				
Social recognition				
Success				
Protect your reputation				
Smartness				
Skills and abilities	1	1	1	1
Ambition and personal aspirations				
<i>Security</i>				
Health				
Social order				
Family peace				
Know your relationship				
Be mutually helpful				
National security				
Neat and tidy				
Social justice	1			

Peace				
<i>Universalism</i>				
Protecting the environment				
Equality		1		
Oneness with Mother Nature				
One with mother nature				
Inner peace				
Common sense				
Wisdom				

LE -Law on Education, LPSE -Law on Primary and Secondary Education, GKE - General Law on Education, PLE -Preschool and general law on Education

As can be seen from the comparison (Table 3), for example, if the clause "morality" is included in the goals of laws other than the law on primary and secondary education (the contents of the first factor "concern for others" is reflected in one of the moral characteristics), the second "authority and success" The "ability and capacity" in the factor is reflected in the purpose of all these laws. Judging from the juxtaposition of the provisions of the law on individual knowledge, abilities, and capabilities, it can be concluded that there is a social need and requirement that emphasizes power and success. Because ability, reputation, status, influence, and success are values aimed at strengthening the position and foundation of an individual (Kherlen et al., 2017, p. 46), and these second-ranked values are emphasized in the purpose of the above laws. However, from the theoretical definitions of the educational results mentioned in the introduction, "responsibility", "social justice", and "equality" were the most lacking in some of them (Law on Education, General Law on Education, Preschool and Secondary School education law) is mentioned once, if the qualities of the Mongolian people are not mentioned in the purpose of these laws, what is the reason behind them, and what are the consequences for social behavior? It has been said before that the level of social life in the past 20 years shows progress.

The most important factor for us is (3); health, social order, family harmony, connectedness, mutual helpfulness, national security, cleanliness, social justice, and universalism factor (4); Values such as Mongolian kindness, love for each other, humaneness, human kindness, open-mindedness, inner peace, and self-sacrifice for nature are not reflected in these provisions of the law. Several researchers (Kherlen, 2023, p. 1; Enkhtuvshin, 2022, p. 103) have said that the reason originates from the law and legal provisions that are based on liberal concepts rather than fundamental values. All of the above points to review and improve the purpose of the new law. In summary, the goals of these laws are knowledge, intellectual ability, and honesty, while responsibility, social justice, and equality are among the goals of some laws. In general, there is a lack of national values.

In connection with this, we can see practical examples of the educational purpose of other countries that are considered to be the leaders in their neighboring countries. For example, if you look at the national values reflected in the goal of the education law of the Republic of Korea, according to the ideology of "Hongik Ingan" that all citizens

should develop their own character (KEDI, 2008, p. 28), national ideals derived from their own legends have been included.

For Japan, researchers believe that ethics and responsibility are important based on Bushido. "Educational policy is firmly based on traditional values" such as "Aiming to achieve perfection in body and mind...", "... Building a peaceful Japan and a nation that respects its society" (E. Chuluuntsetseg, 2019, p. 98), there is reason to believe that he declared the state of "inner peace of mind" followed by the people of the East. China's education law is based on "Mao Zedong's ideology", "building socialism with Chinese characteristics", "inheriting the wonderful history and cultural traditions of the Chinese nation", "developing morally, intellectually and physically", "successors to the cause of socialism and "cultivating builders". We all know that the countries mentioned in the above example benefit from education and are at the top of human development and economic indicators.

Table 4

A Comparative Analysis of the Inclusion of Values in the General Law on Education and the Law on Education

Law	LE /2002/	GLE /2023/
Espoused principles and values	Intellectual ability	Quality education
	Ethical with appropriate	moral capacity
	Adequate physical ability	Good character
	Humanity and compassion	Equal opportunity
	Learning, working and living independently	Lifelong learning

When comparing the goals of general education and education law, the values of "morality" overlap, but the main motto of education is "humanity", compassion, and the development of "physicality" (healthy), which is the most valuable human resource.

If we look at the objectives of the education law of Mongolia in relation to this section and look forward to the last 30 years, the new constitution of Mongolia (1992), the education law revised in 1991, 1998, and 2002 include humanity and compassion in the objectives of the education law, and the objectives of the education law of 2023 have omitted these values. According to the study of the values of Mongolians, it can be concluded that caring for others is the first factor that is directly related to it. However, the purpose of the new law is to include the term "good character" instead, which does not represent humanity and compassion. It is more likely to be motivated by the ideals of politicians than by the needs of the times. While the new draft law is being discussed ("The word "to prepare citizens with good character" was removed, why was this word removed? Quoted from the speech of MP Ts. Bayarsaikhan at the meeting of the Standing Committee on Education, Culture, Science, and Sports on June 29, 2021) It is determined that the resulting decision is the same. Because if

humanity were to walk into any uncertain future, the first principle of education would be humanity and compassion. In other words, humanity and compassion stand against ethical and moral principles, violence, intolerance and discrimination (UNESCO, 2015, p. 12), the purpose of education is to integrate humanities, science and technology, and to promote human development around the world. According to Wilhelm Von Humboldt, the concept of modern man, based on the concept of culture, which takes into account the diversity and diversity of the concept of humanism, education is all human power. stimulate the ability, thereby developing in the process of conquering the world, leading to individuality and personality, is there humane compassion in the education system? Or results oriented? From these two questions emerges the true nature of a nation's educational decisions (Bernhard Nagel, 2017 from a speech). From these definitions, we can conclude that the shadow of education is to be humane.

In Mongolian folklore, a healthy body is defined in such words as "a war hero swims well in the sea" (Battulga, 2013, p. 9), "the most precious treasure is health, the next is knowledge, and the last is wealth", "a healthy body conveys a healthy mind", "if you go healthy, you will see the next annual national festival." D. Natsagdorj, the founder of the new generation of Mongolian literature, once said,

"Happiness, happiness and happiness,
There are millions of happiness,
But there is one happiness among them,

The real happiness in having good health ...". From these words, it can be seen that a healthy and peaceful life is not only a personal matter of a person, but also a matter of the state and society. It can also be seen that the concepts of a healthy and fit body, common sense, and pure morality are inseparable human values.

Linguist According to the example of Ch. Battulgy (2013. p. 10), to clarify, the purpose of Japan's education constitution is to be aimed at developing a person with "equal knowledge", "pure morals", "healthy body" and a perfect person. However, the principles of our general education and other laws (2023) are directly enumerated as in the previous law. The weakness of this inclusion is that researchers should note that the values, principles, and declarations in the purpose of education are almost encyclopedic, and they are concepts that contain very high aspirations and aspirations in most parts of human life. For example, humanitarianism, morality, unity, justice, democracy, human rights, growth, development, education, and maturity are possible visions of the future with artificial meaning, and in this sense, they remain vague for students... So, clear, rational, and practical ways to implement them should suggest a path. Some kind of guidance and explanation is needed" (Fitoure, 1980, p.10). In other words, all of the above principles should be measurable (what questions should be answered) as defined by Japan.

If you imagine the meaning and content of the goal of the law on education that was implemented from 2002 to July 2023 (a citizen who will lead and develop Mongolia in the future): "A citizen with appropriate mental, moral, and physical capabilities..." means moral, physical, the logical meaning of "average" for intelligence. The meaning

of the word "proper" is in the dictionary of the Mongolian language (1). Morality, (2). The meaning of things is harmony, and the meaning of "matching", "matching" and "conforming" does not mean completeness and perfection. The meaning of things is harmony, harmony, harmony, harmony does not mean complete and perfect. If we summarize the above, it will be the "world's average Mongolian", and the results of the study show that there are few people who have achieved this. This is a "person-centered" approach to purpose.

We need to note that the reports issued by international organizations on education are basic agreements and recommendations. Therefore, it is mentioned in the theoretical part that the direct inclusion and declaration of international reports and recommendations in the purpose of the law leaves out the national culture and values. It is an egalitarian idea.

According to the law of dialectics, if there is development, there is movement. Movement is change and a characteristic of existence (Khavkh, 2006, p. 32). In the same way, the variability of common values and recommendations is the result of constant changes in society in terms of culture, economy, and politics, and under the influence of this result, the system of values is abnormally changed and distorted (Kulem A.A. Gamage et al., 2021, p. 1 of 23). It was mentioned earlier that the principles of "quality education", "equal opportunity", and "lifelong learning" which have been newly changed and defined in the goals of the education law of Mongolia are recommendations made by UNESCO. Our country has also directly reflected this change and reform in accordance with the times in its legal purpose (Table 4).

Table 5
Incorporation of Values in General Law

Law	PSE (purpose)	PGEL (purpose)
Espoused principles and values (listed in order of purpose)	<i>Primary education:</i>	<i>The purpose of general education is:</i>
	-Mother tongue and culture	-Learning and living independently
	- creative	- Development of knowledge and skills
	-Has a way of learning	- Ethical
	- Mongolian	- Responsible
	<i>Basic Education:</i>	- Career orientation
	- Life sciences	- Maturity
	<i>Basic scientific knowledge and skills</i>	
	- Learning independently	
	-Citizen formation	
	<i>High school education:</i>	
	-Information processing	
	- He has his own opinion	
	- Ability to learn	
	-Have general basic professional skills	
	- Maturity	

From the comparison above (Table 5), it appears that the 2002 Law on Elementary and Secondary Education defines the same thing as educating a Mongolian person in

elementary school, as a citizen in middle school, and in high school. In other words, what should be considered in education is the cognitive and psychological characteristics of children of different ages, and although the principles of didactic methods are different, the result to be achieved is the formation and development of Mongolian people. This is a person-centered approach to the educational system. However, it is commendable that in the new law, Bat and Tsetsee will learn and grow in accordance with the main purpose of education throughout their lives in elementary, middle, and high school (Law on Elementary and Secondary Education, 2023). It is considered that there is a need to link education and training with the values of not including the provision of unity through national characteristics, culture and values, which are the main factors for the development of the country.

Table 6

Alignment of purpose of the newly approved General Law on Education and the Law on Preschool and General Education

Law	LE	PGLE
Espoused principles and values (listed in order of purpose)	- Quality education	-Learning and living independently
	- Ethical	- Development of knowledge and skills
	- Equal opportunity	- Ethical
	- Good character	- Responsible
	- Lifelong learning	- Career orientation
	- Maturity	- Maturity

According to the above comparison, while independent and lifelong learning, morality, and citizen formation are emphasized, the content and meaning of the law are similar in terms of knowledge development and career orientation. In terms of consistency, the main direction is generally defined without error, but the purpose of both laws lack the same basic values as other laws and the basic criteria of being creative and aspirational. We talk a lot about the content and continuity of the curriculum, but we rarely talk about the connection between educational purpose.

Conclusion

The purpose of the general education law of Mongolia is compared with the previous law, as well as the values of Mongolians determined by research, and the frequency and changes of values are seen. As a result of the research, it can be seen from this research that the goals of these laws do not reflect the fundamental values relevant to us, but the agreements, recommendations and principles issued by international educational organizations are mentioned. Therefore, in this study, we considered the goals of Mongolian education law to be significant by defining the values required to develop and develop students as Mongolians. Because in this time of globalized development, the future destiny of the country is that the citizens identify with their national values and mentality, and it is an internal issue of the country's education policy, and nations have been paying attention to it since time immemorial. Although the values are variable (Sukhbold, et al., 2021, p. 32), the root values are stable, and their study and rational determination should be the guide for the purpose,

content, methodology, and evaluation of the National Education System. The purpose of the education law cannot be a collection of abstract ideas, empty declarations, or incomplete decisions of politicians who make decisions and approve the education law alone. Rather, in order for the education system to be balanced, the purpose of the general education law should be combined with the purpose of other sets of laws. In this study, we found that the goals, ideals, and values of the current education laws implemented in Mongolia have not found unity in their internal content. Therefore, there is a need and requirement to proudly include the national culture and values in the purpose of the law, to clarify who is a "Mongolian" and "Mongolian citizen" to compete in the world, and then to develop them.

References

- Battulga, Ch. (2013). Bolovsrolyn zorilgyg todorkhoilokh asuudald [In the problem of determining educational goals]. *Journal of Educational Studies*, 9 (97), 8-12
- Brenhard, Nagel. (2017). Policy options in education. Modern Education Policy and Management. *Proceedings of the International Academic Conference*, 1, 23-31
- Begz, N. (2017). Mongolyn bolovsrolyn shine paradigm [A new paradigm of education in Mongolia]. Ulaanbaatar: Soyombo Printing LLC
- Munkhjargal, D. (2021). Bolovsrolyn tukhai khuuliin үндес [Fundamentals of Education Law]. *Open School Newspaper, MSU*, 11 (244), p.5
- Munkh-Erdene, L. (2018). Tolgoigüi tör [A state without a head]. Ulaanbaatar: Steppe Publishing.
- Purev, O. (2021). Mongol улсын боловсрол, сургалтыг хүмүүнжүүлэх онол арга зүй [Theory and methodology of humanizing education and training in Mongolia]. Ulaanbaatar: Eternal letters
- Sukhbold, B., Jadamba, B., Altangoo, O. (2021). Neg yertöntsiin khandлагаас үнэт зүйлсэд дүн шинжилгээ хийх [Analyze values from a one-world approach]. Ulaanbaatar: MSU Printing House
- Francis, Fukuyama, (Translated by: D.Bayarkhuu). (2020). *Identity: The need for honor and the politics of grievance*. Ulaanbaatar: Nepko Publishing
- Khavkh, N. (2006). Buddын боловсролын setгел зүй, боловсролын философи [Buddhist educational psychology and educational philosophy]. Ulaanbaatar: Bitpress
- Kherlen, B., Tudev, Sh., Sanjmyatav, Ch. (2017). Mongol хүний үнэ тсенийг Shvartsyn аргаар todorkhoildog [Values of Mongolians are determined by Schwartz's method]. Ulaanbaatar: Eternal Letters LLC
- Chuluuntsetseg, E. (2019). Mongol улсын дунд боловсролын зорилт, уламжлал, shinechлel: Erkh зүйн баримт бичгийн шинжилгээ [Objectives, Traditions and Reforms of Secondary Education in Mongolia: Analysis of Legal Documents]. *Lavai Journal*, 15(22), 95-100.
- Baga, дунд боловсролын tukhai khuuli [Law on Primary and Secondary Education], (05.03.2002). Parliament, Ulaanbaatar, 2.1
<https://legalinfo.mn/mn/detail/72>

- Mongol Ulsyn Bolovsrolyn tukhai khuuli [Law on Education of Mongolia], (2002.05.03), Parliament, Ulaanbaatar, 4.1
<https://legalinfo.mn/mn/detail/9020>
- Mongol Ulsyn Yerönkhii bolovsrolyn tukhai khuuli [General Education Law of Mongolia], (07.07.2023), Parliament, Ulaanbaatar, 4.1.
<https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16759958962301>
- Enkhtuvshin, J. (2022). Bolovsrolyn paradigmuud: Onol ba praktik [Educational Paradigms: Theory and Practice]. Problems and Solutions of Education, Bulletin of the ERC, 7, 103-112.
- Dozhdikova, R.N. (2021). Ödör tutmyn medlegiin aksiologiin үндэслэлийн талаархи асуултын талаар [On the question of the axiological foundations of everyday knowledge]. *Issues of philosophy*. 2. p 33-42.
- Tittler, M.V., Lannin, D.G., Han, S. *et al.* Why personal values matter: values, colorblindness, and social justice action orientation. *Curr Psychol* 41, 5075–5087. doi: <https://doi.org/10.1007/s12144-020-01006-6>
- Eidle, W. (1993). Values, Education and Self-Esteem. *Education*, 113 (4), 661-671.
- Sundaresan Shobha, Nandakumar Kala, Value Education towards Empowerment of Youth-A Holistic Approach, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 172(2015),192-199. doi: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.354>
- Parra, S. (2013). Exploring the Incorporation of Values for Sustainable Entrepreneurship Teaching/Learning. *Journal of Technology Management & Innovation*, 8(1), 11–20.
doi: <https://doi.org/10.4067/S0718-27242013000100002>
- Kelum, A. A. Gamage. (2021). The Role of Personal Values in Learning Approaches and Student Achievements. *Behavioral Sciences*. 11(7):102.
- International Breau of Education, (1980). *Studies and surveys in comparative education*. Paris: UNESCO.
- Sigurdsson, J. A., Beich, A., & Stavdal, A. (2020). Our core values will endure. *Scandinavian Journal of Primary Health Care*, 38(4), 363–366. doi: <https://doi.org/10.1080/02813432.2020.1842676>
- Choi, Moon-Hyoung. (2009). The Concept of God in the Idea of Hongik ingan *The Review of Korean Studies*. (12), 177-196.
- Mckeown, Rosalyn., Hopkins, A., Rizzi, R., Chrystal bridge, M, (2002). Education for sustainable development toolkit. *Energy, Environment and Resources Center*. Paris: UNESCO.
- UNESCO. (2015). Rethinking Education: Towards a global common good?. Paris
- Yamanaka, S., Suzuki, K.H. (2020). Japanese Education Reform Towards Twenty-First Century Education. In: Reimers, F.M. (eds) Audacious Education Purposes. Springer, Cham. Doi: https://doi.org/10.1007/978-3-030-41882-3_4